

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2014¹, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

¹ <https://www.natura2000.nl/index.php/profielen/vogelrichtlijnsoorten>

Grote jager (*Catharacta skua*) (A175)

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving

De grote jager (*Catharacta skua*) is een krachtige meeuwachtige zeevogel. Het kleed is donkerbruin met grote witte velden op de vleugel. Jonge vogels hebben een egaal bruin verenkleed, dat minder egaal wordt naarmate ze ouder worden.

Grote jagers broeden in kolonies op rots- en klifkusten. Nederland maakt geen deel uit van het broedgebied. Na het broedseizoen trekt een groot deel van de populatie in het najaar via de Nederlandse wateren naar de Zuidwest-Europese en Noordwest-Afrikaanse overwinteringsgebieden op zee.

De grote jager is het gehele jaar op het Nederlands Continentaal Plat (NCP) aanwezig en is hier een schaarse zomergast tot vrij talrijke doortrekker. Ze komen verspreid over de hele Nederlandse Noordzee voor, maar de aantallen op het Friese Front en de Bruine Bank zijn hoger dan elders.

Relatief belang binnen Europa

De gehele wereldpopulatie van de soort broedt in Noord-Europa en wordt geschat op 16.300-17.200 broedparen overeenkomend met 30.000-34.999 volwassen vogels (BirdLife International, 2019). Inclusief juveniele en onvolwassen vogels wordt de omvang van de biogeografische populatie op 48.000 individuen geschat (Skov et al., 2007). De populatie is de twintigste eeuw sterk gegroeid als gevolg van bescherming tegen menselijke vervolging en ook door de toename van discards in de visserij (Mitchell et al., 2004; BirdLife International, 2009). De trend na 2004 is onduidelijk, maar lijkt stabiel.

In de eerste helft van het jaar zijn de aantallen op het NCP over het algemeen laag; nadat ze uit hun overwinteringsgebieden zijn teruggekeerd verblijven grote jagers dan meer in de omgeving van hun broedgebieden. Na het broedseizoen trekken Schotse broedvogels via de Noordzee naar de overwinteringsgebieden op het continentaal plat ten westen van het Iberisch Schiereiland en Noordwest-Afrika (Klomp & Furness, 1992; Wernham et al., 2002). Onvolwassen vogels kunnen nog verder trekken: tot aan de Kaap Verdische Eilanden en tot in Caribische en Braziliaanse wateren (Furness 1987; Wernham et al., 2002). IJslandse broedvogels overwinteren noordelijker, ten westen van hun broedgebieden (Magnusdottir et al., 2012). De laatste jaren neemt het aantal overwinterende grote jagers rond Groot-Brittannië toe (Balmer et al., 2013).

Op het Nederlands Continentaal Plat komen grote jagers tijdens de trek wijd verspreid voor (Baptist & Wolf, 1993; Camphuysen & Leopold, 1994). De aantallen nemen vanaf eind juli snel toe om in augustus/september tijdens de doortrek te pieken, met name op het Friese Front (Poot et al., 2010; Geelhoed et al., 2013) en rond de Bruine Bank (van Bemmelen et al., 2012). Later in de winter nemen de aantallen af en verschuift het zwaartepunt van de verspreiding naar het zuiden.

Figuur 1 Ruiende Grote Jager (Catharacta skua). Foto: Steve Geelhoed

3. Instandhouding van de soort

Leefgebied

i. Beschrijving

De grote jager is een vogel van de open zee. Hij foerageert zowel op open zee als in de kustwateren. Grote jagers broeden in een klein gebied in het noordoosten van de Atlantische Oceaan, met het zwaartepunt van de verspreiding op IJsland, de Faeröer en Schotland. In de periode 1998-2002 broedde ca. 60% van de kleine wereldpopulatie in Schotland (9634 paar: Mitchell et al., 2004). Daarnaast broedt de soort ook noordelijker, op Spitsbergen, Bereneiland en Jan Mayen en in Noord-Noorwegen (Furness, 1987; Anker-Nilssen et al., 2000). Nederland maakt geen deel uit van het broedgebied. De soort overwintert grotendeels in Zuidwest-Europese en Noordwest-Afrikaanse wateren op het continentaal plat, maar vogels uit noordelijke broedgebieden overwinteren in het westelijk deel van de Atlantische Oceaan.

Het grootste deel van het jaar verblijven grote jagers op open zee. Hun gevoeligheid voor olie is dan ook relatief hoog. Zoals voor alle zeevogels is vervuiling van de zee met giftige stoffen die zich in de voedselketen ophopen een bedreiging. Indirect kunnen grote jagers last krijgen van de vermindering van visserij discards, waardoor ze gedwongen worden over te schakelen op een dieet van zeevogels en hun kuikens (Votier et al., 2004).

ii. Elementen leefgebied van belang voor de soort

- Geen verontreiniging met drijvende olie, vet, of chemicaliën aangezien deze het verenkleed aantast, waardoor de vogels hun isolatie verliezen en kunnen sterven aan onderkoeling.

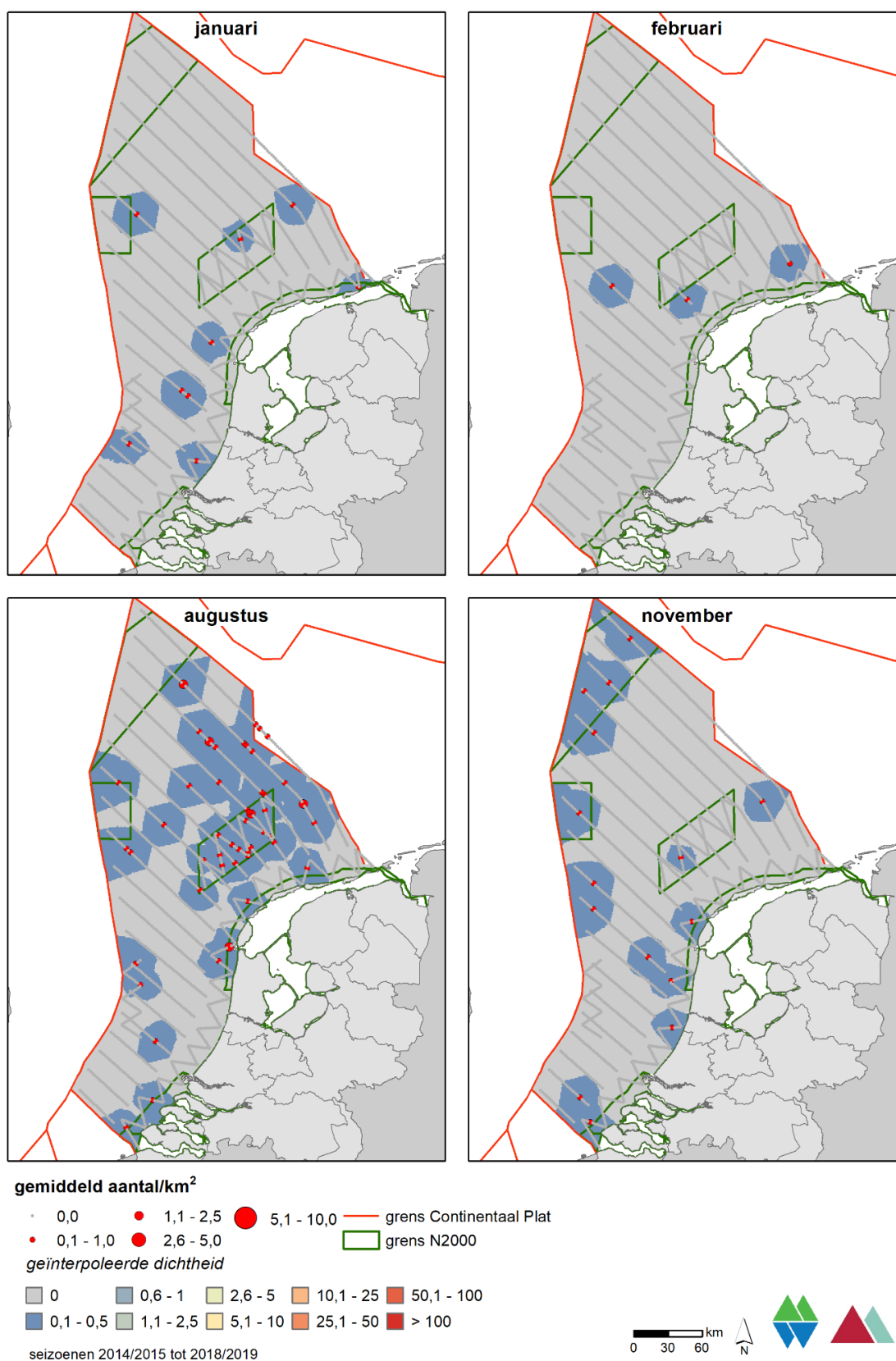
Voedsel

De grote jager is een voedsel generalist, maar tijdens het broedseizoen vormen visserij discards meer dan de helft van het dieet. Deze discards en andere prooien steelt de grote jager grotendeels van andere zeevogels. Daarbij achtervolgt hij zijn slachtoffers net zo lang tot ze hun prooi loslaten of uitbraken, zogenoemd kleptoparasitisme. Grote jagers kunnen echter ook zelf voedsel verzamelen. Zo foerageren ze tijdens het broedseizoen ook op eieren, amfibieën, andere (zee)vogels en knaagdieren (Votier et al., 2004; Jones et al., 2008). De grote jager komt gedurende een groot gedeelte van het jaar op open zee voor.

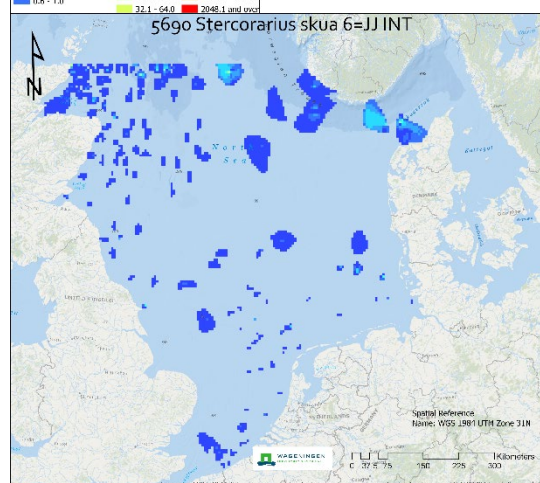
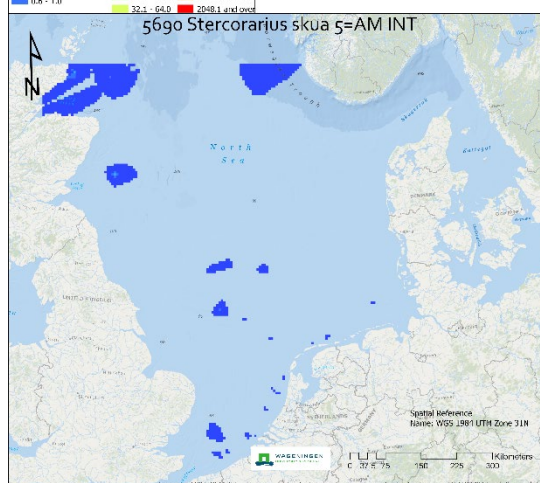
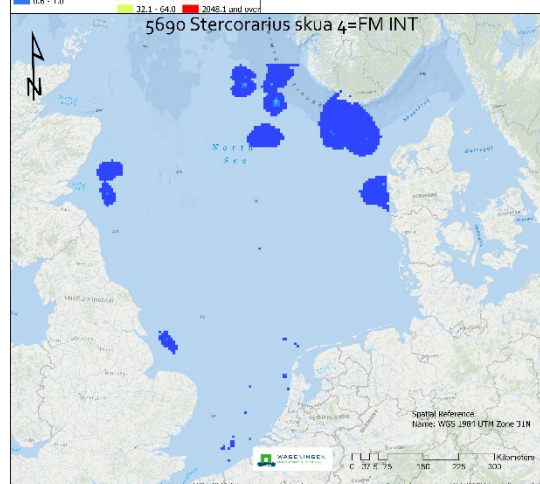
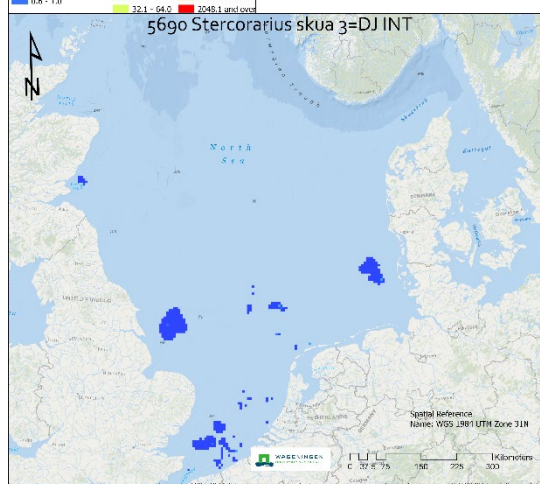
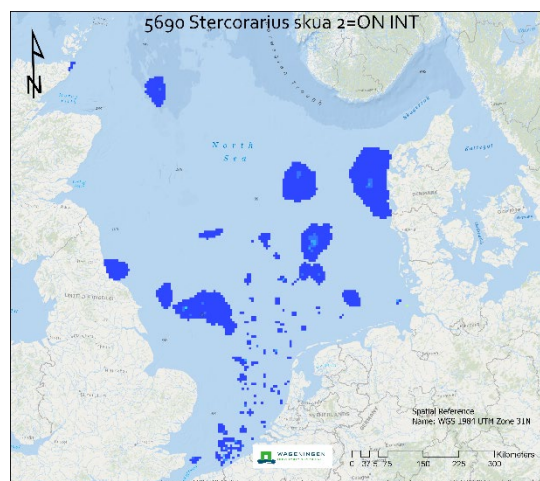
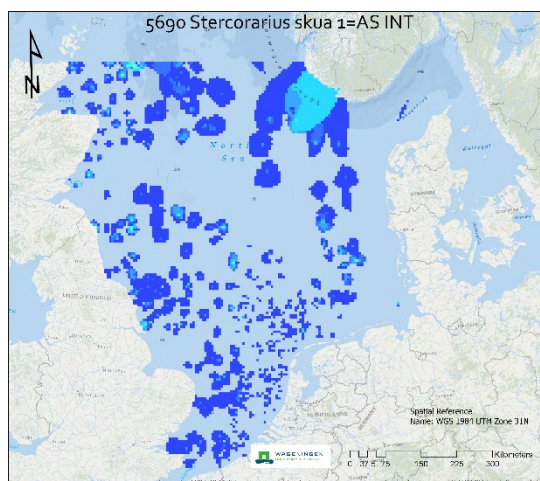
4. Huidig voorkomen

De grote jager komt voor op de gehele Nederlandse Noordzee (EEZ en territoriale wateren), met name buiten het broedseizoen. Van december tot in juni zijn de dichtheden meestal laag; grote jagers zijn dan meer aan hun broedgebieden gebonden. De aantallen nemen vanaf eind juli snel toe om in augustus/september tijdens de doortrek te pieken, met name op het Friese Front en de Bruine Bank. Later in de winter nemen de aantallen af en verschuift het zwaartepunt van de verspreiding naar het zuiden.

Grote Jager *Great Skua*

Figuur 2 Verspreidingskaarten grote jager, voor vier perioden (de huidige MWTL tellingen), voor de periode augustus 2014 - februari 2019. Geïnterpoleerde dichtheden voor het gehele NCP en gemiddelde dichtheden (n/km²), voor 2,5 km lange deeltransecten, berekend met behulp van de

Effective Strip Width, dus rekening houdend met vogels die zijn gemist. Kaarten: Bureau Waardenburg/Delta Project Management.

Verspreidingskaarten grote jager, per periode van twee maanden: van linksboven naar rechtsonder in augustus/september, oktober/november, december/januari, februari/maart, april/mei en juni/juli. De verschillende kleuren geven gemiddelde dichtheden weer, op basis van scheeps- en vliegtuigtellingen, 1991-2017. Kaarten: Wageningen Marine Research.

Trends en ontwikkelingen

Maatregelen om de hoeveelheid discards te verminderen kunnen leiden tot een afname in voedselaanbod. In hoeverre grote jagers flexibel genoeg zijn om over te schakelen naar andere prooien is onduidelijk (Votier et al., 2004; Bicknell et al., 2013). Hoewel er weinig bekend is over de ecologie van grote jagers in de overwinteringsgebieden, suggereren waarnemingen dat ze vaak geassocieerd zijn met trawlers, waar ze profiteren van discards (Veen et al., 2003; Camphuysen & van der Meer, 2005).

Sterk verminderde beschikbaarheid van zandspiering en visserij discards hebben in de tweede helft van de jaren tachtig en begin 21e eeuw geleid tot een laag broedsucces, met name op de Shetland-eilanden, Noord-Schotland. Als gevolg van voedseltekort groeiden kuikens niet op tot ze vliegvlug waren. Bovendien trad kannibalisme op, waardoor kuikens door andere grote jagers werden gepredeerd (Hamer et al., 1991).

Lokaal vond vervolging plaats in kolonies op IJsland en de Faeröer, en in Noord-Schotland en Scandinavië om het effect van grote jagers op andere zeevogels te verminderen. Dankzij wettelijke bescherming van deze soort is vervolging afgenomen.

Verder gegevens over het Nederlands deel van de Noordzee zijn onbekend. De aantallen in Schotland waar het merendeel van de populatie broedt, zijn toegenomen tot 2002 en sindsdien waarschijnlijk stabiel. Van de IJslandse broedvogels zijn geen recentere aantallen bekend (BirdLife International, 2019).

5. Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

6. Bronnen

- Anker-Nilssen, T., Bakken, V., Strøm, H., Golovkin, A.N., Bianki, V.V. & Tatarinkova, I.P., 2000. The status of marine birds breeding in the Barents Sea region. Norsk Polarinstitutt, Tromsø, Rapport nr 113.
- Balmer, D., Gillings, S., Caffrey, B., Swann, B., Downie, I. & Fuller, R., 2013. Bird Atlas 2007–11: the breeding and wintering birds of Britain and Ireland. BTO Books, Thetford.
- van Bemmelen, R.S.A., Leopold, M.F. & Bos, O.G., 2012. Vogelwaarden van de Bruine Bank - Project Aanvullende Beschermde Gebieden. IMARES Rapport C138/12.
- Bicknell, A.W., Oro, D., Camphuysen, K.C. & Votier, S.C., 2013. Potential consequences of discard reform for seabird communities. *Journal of Applied Ecology* 50(3): 649-658.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Avifauna van Nederland II - Algemene en schaarse vogels van Nederland. GMB Uitgeverij/KNNV, Haarlem/Utrecht.
- BirdLife International, 2019. Species factsheet: *Catharacta skua*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 12/09/2019
- Camphuysen, C.J. & Leopold, M.F., 1994. Atlas of seabirds in the southern North Sea. IBN Research report 94/6, NIOZ Report 1994-8, Institute for Forestry and Nature Research, Netherlands Institute for Sea Research and Dutch Seabird Group, Texel.
- Camphuysen, C.J. & van der Meer, J., 2005. Wintering seabirds in West Africa: foraging hotspots off Western Sahara and Mauritania driven by upwelling and fisheries. *Afr. J. Mar. Sci.* 27: 427–437.
- Furness, R.W., 1987. The Skuas. T. & A.D. Poyser, Calton.
- Furness, R.W., Boesman, P. & Garcia, E.F.J., 2018. Great Skua (*Catharacta skua*). *Handbook of the Birds of the World Alive*. <https://www.hbw.com/node/53957>.

- Geelhoed, S.C.V., Leopold, M.F., Van Bemmelen, R.S.A. & Lindeboom, H.J., 2013. Voldoen de aantallen Grote Jagers aan de drempelwaarde voor kwalificatie van Friese Front als Vogelrichtlijngebied? IMARES Wageningen UR, rapport C140/13.
- Hamer, K.C., Furness, R.W. & Caldow R.W.G., 1991. The effects of changes in food availability on the breeding ecology of Great Skuas *Catharacta skua* in Shetland. *Journal of Zoology* 223(2): 175-188.
- Jones, T., Smith, C., Williams, E. & Ramsay, A., 2008. Breeding performance and diet of Great Skuas *Stercorarius skua* and Parasitic Jaegers (Arctic Skuas) *S. parasiticus* on the west coast of Scotland. *Bird Study* 55: 257-266.
- Klomp, N.I. & Furness, R.W., 1992. The dispersal and philopatry of great skuas from Foula, Shetland. *Ringling & Migration* 13: 73-82.
- Magnúsdóttir E., Leat E.H.K., Bourgeon, S., Strøm, H., Petersen, A., Phillips, R.A., Hanssen, S.A., Bustnes, J.O., Hersteinsson, P. & Furness, R.W., 2012. Wintering areas of Great Skuas *Stercorarius skua* breeding in Scotland, Iceland and Norway. *Bird Study* 59(1): 1-9.
- Mitchell, P.I., Newton, S.F., Ratcliffe, N. & Dunn, T.E., 2004. Seabird populations of Britain and Ireland. Christopher Helm, London.
- Poot, M.J.M., van Horssen, P.W., Fijn, R.C., Collier, M.P. & Viada, C., 2010. Do potential and proposed Marine Protected Areas in the Dutch part of the North Sea qualify as Marine Important Bird Areas (MIBAs)? Application of BirdLife selection criteria. Bureau Waardenburg Rapport 10-035, Culemborg.
- Skov, H., Durinck, J., Leopold, M.F. & Tasker, M.L., 2007. A quantitative method for evaluating the importance of marine areas for conservation of birds. *Biological Conservation* 136: 362-371.
- Veen, J., Peeters, J., Leopold, M.F., van Damme, C.J.G. & Veen, T., 2003. Les oiseaux piscivores comme indicateurs de la qualité de l'environnement marin: suivi des effets de la pêche littorale en Afrique du Nord-Ouest. *Alterra Rapport* 666, Wageningen.
- Votier, S.C., Furness, R.W., Bearhop, S., Crane, J.E., Caldow, R.W.G., Catry, P., Ensor, K., Hamer, K.C., Hudson, A.V., Kalmbach, E., Klomp, N.I., Pfeiffer, S., Phillips, R.A., Prieto, I. & Thompson, D.R., 2004. Changes in fisheries discard rates and seabird communities. *Nature* 427:727-730
- Votier, S.C., Bearhop, S., Fyfe, R. & Furness, R.W., 2008. Temporal and spatial variation in the diet of a marine top predator: links with commercial fisheries. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 367: 223-232.
- Wernham, C., Toms, M., Marchant, J., Clark, J., Siriwardena, G. & Baillie, S. (eds), 2002. The migration atlas: movements of the birds of Britain and Ireland. T. & A.D. Poyser, London.